

Tidig klimatdystopi

Liknelsen om sådden, av **Octavia E. Butler** kom i svensk översättning av Lina Johansson 2019. En klimatdystopi som tiden har kommit i kapp. Boken som gavs ut 1993 utspelar sig mellan juli 2024 och oktober 2027 i Kalifornien och det är ingen vacker framtid som målas upp.

Samhället har fallit samman och klimatet likaså. Kalifornien befinner sig i en torka och vatten har blivit hårdvaluta, slaveri har ersatt lönearbete på många håll och de starka utnyttjar de svaga. **Thomas Hobbes** beskrivningar av livet på 1500-talet som ensamt, fattigt, smutsigt, djuriskt och kort har återkommit för de flesta.

Genom boken får vi följa tonåringen Lauren som bor med sin familj i ett relativt välbärgat område skyddat av murar. Även fast mat och vatten är en bristvara kan de leva ett relativt gott liv men de måste fortfarande vara på sin vakt mot alla slags olyckor. Bränder som kan starta i torkan och att deras odlingar eller hem kan bli plundrade av inkräktare.

Ute på gatorna pågår nämligen också en drogepidemi bland fattigdomen, en drog som får användare att finna njutning i att elda och döda. Oro inför fattigdomen och våldet som finns utanför murarna ökar i takt med att situationen blir värre och värre. Det hindrar dock inte Lauren att drömma om något bättre, hon vill bege sig norrut och starta ett nytt samhälle.

I nordligare delstater eller till och med i Kanada är torkan och fattigdomen ännu inte lika utbredd. Lauren förbereder sig därför inför att börja ett nytt och mindre våldsamt liv någon annanstans. Dessutom med Jordfrö, den religion eller livsfilosofi som hon har utvecklat i hemlighet för att inte såra sin pappa som är baptistpastor. Den planerade färden norrut är farlig och alla gränser svåra att korsa i ett splittrat samhälle.

Efter ett ödesdigert inbrott tvingas Lauren att påbörja sin vandring norrut tillsammans med personer som hon möter längs vägen. Här blir hennes fars tio budord irrelevanta. De måste döda och stjäla för att själva överleva i den hårda verkligheten, dock som grupp under etiska överläggningar.

Något som är intressant med *Liknelsen av sådden* är att den – till skillnad från mycket annan överlevnadskultur – inte har fokus på individualismen, utan i stället på att bygga upp något nytt tillsammans. Boken är en slags kollektiv version av **Corman McCarthys** *The Road*.

Det är inte den mest spännande och drabbande boken jag har läst, trots den uppskrivade stämningen. Handlingen driver på med för genren vanliga dramatiska effekter, som attacker och olyckor, men bibehåller en behaglig lunk.

Det är dock intressant hur en bok från andra sidan millenniet ekar så tydligt in i vår samtid. Klimatkatastrofer och skogsbränder, ökade klassklyftor och drogepidemier med våld som effekt. Jag tror varken att vårt samhälle eller Kalifornien kommer befinna sig i det krisstadie nästa år som Butler målar upp, men det finns mycket i boken som är skrämmande nära. Dessutom förs många diskussioner i boken som liknar de som förs kring middagsbord och i media idag.

Till exempel om det är moraliskt att skaffa barn i tider som detta? Människans påverkan och ungdomars roll i en mörkare framtid. Diskussioner kring hur vuxna är fast i gamla spår och väntar på att det som varit ska komma tillbaka. Och hur klassklyftorna blir större och de med mindre resurser påverkas hårdare av klimatet.

Det är fascinerande att Butler kunde skriva en så förutspående roman för 30 år sedan. Allt kanske inte stämmer till punkt och pricka, men mycket har fått ett eko in i vår tid. Författaren spänner strängt ögonen i läsaren från omslagets bakre flik och manar en att tänka till.

Hon la heller inte handlingen i en avlägsen framtid som dystopier ofta är, utan enbart 30 år framåt. Vad visste hon?

Åren innan *Liknelsen av sådden* publicerades hade ett tunnare ozonlager blivit ett hot för mänskligheten, så klimatet och människans påverkan på det var även då på tapeten. Ändå gav inte Butlers bok i stort någon effekt på människans klimatavtryck. Vilket får mig att tvivla på kulturens inflytande.

Nu är det måhända orättvist av mig att postumt lägga skulden på Butler för att hon inte stoppade klimatkrisen. Hon var en framgångsrik författare men en bok förändrar sällan världen.

En enskild bok kanske inte får någon större effekt, men litteraturen i stort kan fortfarande få oss att föreställa oss andra scenarion och skapa förståelse för andras situation. Och nu när verkligheten börjar komma i kapp dikten kan Butlers varning ge oss en nyttig tankeställare.

Henrik Schedin

Liknelsen om sådden

Octavia E. Butler

Översättare: Lina Johansson

Ovipress, 2019

Octavia E. Butler

Liknelsen om sådden

